

تأثیر آموزش دینی سرای محلات بر تربیت شهروند اجتماعی با توجه به عوامل دموگرافیک (مطالعه موردی: سرای محلات شهرداری ناحیه ۲ منطقه ۱۱)

لاله قیاسی^۱، دکتر مهشید ایزدی^۲

^۱دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی، L.ghiasi5859@yahoo.com
^۲دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی، dr.izadi.mahshid1452@gmail.com

چکیده

این پژوهش به بررسی تأثیر آموزش دینی سرای محلات، بر تربیت شهروند اجتماعی شهروندان، بر اساس چهار مؤلفه مسئولیت‌پذیری، قانون‌مداری، مشارکت اجتماعی و نظم اجتماعی می‌پردازد. پژوهش از نظر هدف کاربردی، و از نوع پیمایشی می‌باشد و روش تحقیق، با توجه به استفاده از اطلاعات گذشته، پس‌رویدادی است. قابل ذکر است که پژوهش حاضر دارای چهار فرضیه می‌باشد و اطلاعات لازم برای تحقیق، از طریق مطالعه مبانی نظری و تدوین پرسشنامه‌ای به حجم ۱۲۳ نفر (با استفاده از فرمول کوکران) و به روش نمونه‌گیری سهمیه‌ای، از کلیه شهروندان مراجعه‌کننده به سرای محلات ناحیه ۲ منطقه ۱۱ تهران در سال ۹۴-۹۵، جمع‌آوری شد. جهت دستیابی به اطلاعات آماری تحقیق حاضر از پرسشنامه محقق ساخته ۲۶ گویه‌ای که از روایی محتوایی، صوری و پایایی بالایی برخوردار می‌باشد، استفاده شد و جهت بررسی فرضیات پژوهش از آزمون t و تحلیل واریانس استفاده شده است. نتایج بیانگر تغییر معنی‌داری در میانگین میزان اجتماعی شدن شهروندان در اثر آموزه‌های دینی ارائه‌شده توسط سرای محلات بر اساس جنسیت، سن، میزان تحصیلات و وضعیت اقتصادی آن‌ها است.

واژه‌های کلیدی: شهروند اجتماعی، آموزش‌های دینی، سرای محلات

مقدمه

کشورها با عزمی راسخ و با تدوین برنامه‌های آموزشی متنوع، تربیت شهروند مناسب را در صدر اقدامات و فعالیت‌های آموزشی خود قرار داده‌اند [۲] تا جایی که در حتی در سطح بین‌الملل از تربیت شهروند جهانی^۳، شهروند الکترونیک^۴ و دموکراسی جهان‌وطنی سخن به میان می‌آید [۸]. در این میان در جامعه ایران به‌طور اعم و در نظام تعلیم و تربیت به‌طور اخص، آن‌طور که باید و شاید مبحث تربیت شهروندی با رویکرد اسلامی، از دید متولیان تعلیم و تربیت مورد توجه قرار نگرفته است [۲۸]. تحقیقات انجام گرفته در این زمینه نیز کلی بوده و پژوهشی که به جزئیات چگونگی تحقق تربیت شهروند اجتماعی بر اساس آموزه‌های دینی پرداخته باشد وجود ندارد. لذا با توجه به مطالب ذکر شده و در نظر گرفتن این موضوع که شهرداری‌ها به‌عنوان یکی از متولیان تعلیم و تربیت در نظام شهری محسوب می‌شوند این پژوهش در نظر دارد میزان اثربخشی آموزش‌های دینی سرای محلات بر مولفه‌های تربیت شهروند اجتماعی را بر در نظر گرفتن جنسیت، سن، تحصیلات و وضعیت اقتصادی آن‌ها بررسی کند و به بیانی دیگر در پی پاسخ به این پرسش است که آیا آموزش دینی سرای محلات بر تربیت شهروند اجتماعی تأثیر معنی‌داری دارد یا خیر؟

بیان مسئله و مبانی نظری پژوهش

کی‌ثر^۵ (۱۹۹۹) معتقد است که ماهیت پیچیده و مفهوم تربیت شهروندی موجب ارائه تعبیرها و دیدگاه‌های مختلفی از آن شده

موضوع تربیت شهروندی از قرن‌ها قبل مورد توجه متفکران بوده است. شاید بتوان گفت افلاطون اولین کسی بود که در کتاب قوانین خود به این موضوع اشاره کرد [۲۸]. در سده‌های بعد نیز اندیشمندان تربیتی و اجتماعی مانند روسو، لاک، کانت و جان دیویی به این موضوع پرداختند [۳۱]. طی قرون بعدی متفکران و فیلسوفان مسلمان نیز با الهام از تعالیم دینی، به شرح و تفصیل شهر مطلوب و تربیت شهروند پرداخته‌اند که از آن جمله می‌توان به نوشته‌های فارابی، ابن‌سینا، طوسی و ابن‌خلدون اشاره کرد [۲۲].

مفهوم شهروندی^۱ نخستین بار برای ایجاد انسجام و روح جمعی میان افراد جامعه در علوم اجتماعی مطرح شد [۱۴] و تربیت شهروندی نیز به مقررات صریح جوامع جهت تلقین ارزش‌های مدنی از طریق تعلیم و تربیت رسمی اشاره داشت [۲]؛ اما نکته مورد توجه این است که موضوع تعلیم و تربیت شهروند اجتماعی^۲ مفهومی متکثر، چندبعدی و چالش‌برانگیز است [۶] و [۱۱] که با ایده‌آل‌ها و جهان‌بینی ملت‌ها آمیخته است [۲۸]. بی‌گمان تربیت شهروندان اجتماعی یکی از مهم‌ترین دل‌مشغولی‌های اکثر نظام‌های تعلیم و تربیت در بسیاری از کشورهای دنیاست. مطالعات و پژوهش‌های انجام‌شده در بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه نشان می‌دهد که مسئولان تعلیم و تربیت در این

3 global citizenship education

4 e- citizen

5 keer

1 Citizenship

2 Social citizen